

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА
ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ

Операция: BG05M2OP001-3.017 “Повишаване на капацитета на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда“ по ОП НОИР 2014-2020

Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда – среда за активно социално приобщаване!“, Договор No BG05M2OP001-3.017 -0009-C01/14.12.2020г.

Дейност 1“ Разработване и актуализиране на стратегии, планови и аналитични документи и др. на образователните институции-партньори за работа в мултикултурна среда“

УЧИЛИЩНА ПРОГРАМА ЗА РАБОТА В МУЛТИКУЛТУРНА СРЕДА НА СУ „НИКОЛА ЙОНКОВ ВАПЦАРОВ“ ГР. АЙТОС

Програмата е изготвена в съответствие със Стратегията за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (2015 – 2020), както и с Всеобщата декларация за правата на човека, Международна конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация, Международна конвенция за борба срещу дискриминацията в областта на образованието, Международна конвенция за правата на детето, Декларация на ООН за правата на лица, принадлежащи към национални или етнически, религиозни и езикови малцинства, Световна програма на ЮНЕСКО „Образование за всички“, Закон за защита от дискриминация, Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите 2012-2020 г., Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 - 2030), Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система 2013-2020 г., Наредба за приобщаващото образование на МОН от 27.10.2017 г., Стратегия за развитие на СУ „Никола Й. Вапцаров“ гр. Айтос, Програма по гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование, Програма за предоставяне на равни възможности и за приобщаване на децата и учениците от уязвими групи в СУ „Никола Й. Вапцаров“ гр. Айтос.

----- www.eufunds.bg -----

Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда - среда за активно социално приобщаване!“, Договор No BG05M2OP001-3.017-0009-C01/14.12.2020г., финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Дефиниране на понятието „мултикултурна среда“.

Мултикултурността в българското общество може да се разглежда преди всичко като традиционно съжителство на култури. (Докато Мултикултурността като резултат от миграционни процеси е присъща на най-новата история и не е така значима – засега – за нашето общество.) При този аспект мултикултурността се проявява като традиционен феномен, присъщ на население/общество от различни етноси, живеещи продължително време върху една и съща територия, държавно обединена в единни граници. В този план вниманието се фокусира върху съотношението общност/общество, където общността/етносът е част от обществото и носител на определена култура, а обществото е цялото, отличаващо се със своята мултикултурност. При дефинирането на понятието „мултикултурна среда“ следва да имаме предвид множеството различни аспекти на мултикултурността:

1. Мултикултурност е понятие, с което се обозначава феномена съжителство на различни култури. Педагогическият нюанс на явлението е в контекста на понятието „интеркултурност“.
2. Мултикултурна среда е такава среда, в която съжителстват субекти/носители на различни култури. По този признак мултикултурната среда се отличава от монокултурната среда.
3. Самостоятелна употреба могат да имат и понятията религиозна мултикултурност (съжителство на различни религии и техните субекти/носители), етническа мултикултурност (съжителство на различни етноси и „техните“ култури) и други.
4. Мултикултурната среда е исторически променлива.
5. Мултикултурната среда влияе върху мисленето и поведението на хората. Понятието среда е натоварено с такъв смислов акцент – тя е съвкупност от фактори, оказващи влияние върху хората.
6. Мултикултурната среда е и съвкупност от фактори, влияещи върху функционирането на организацията.

Изхождайки от посочените основания могат да се предложат следните дефиниции за мултикултурна среда:

- А) Социализираща: Мултикултурната среда е вид социална среда, отличаваща се с едновременното съжителство на различни култури върху определена територия, която чрез своите компоненти на различни равнища оказва влияние върху формирането (живота) на хората.
- Б) Управленска: Мултикултурната среда е вид социална среда, отличаваща се с едновременното съжителство на различни култури върху определена територия, която чрез своите компоненти на различни равнища оказва влияние върху функционирането на всяка организация.
- В) Интегративна: Мултикултурната среда е вид социална среда, отличаваща се с едновременното съжителство на различни култури върху определена територия, която чрез своите компоненти на различни равнища оказва влияние върху формирането (живота) на хората и върху функционирането на организациите, които се намират в нейните рамки.

----- www.eufunds.bg -----

Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда - среда за активно социално приобщаване!“, Договор No BG05M2OP001-3.017-0009-C01/14.12.2020г., финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.

1.2. Педагогически аспект на мултикултурността. Този аспект се свежда до целенасоченото и специално организираното формиране на личност, умееща да живее в мултикултурна среда. Различните автори използват термините-прилагателни „мултикултурно“ и „интеркултурно“. В литературата се използват като синоними и педагогическите понятия възпитание, образование и обучение. Затова се срещат словосъчетанията: интеркултурно възпитание, образование, обучение и мултикултурно възпитание, образование, обучение.

Основанията за необходимостта от интеркултурното възпитание са: философските корени на идеята за **интеркултурността**; актуалните социално-политически проблеми; разнообразие от различия и промяна на отношението към различността; влиянието на други култури и приносът на всяка една култура за човешката цивилизация; международните документи и държавното законодателство и др.

Педагогическите възможности за реализирането му са: научно-педагогически и организационно-педагогически възможности – идеята за интеркултурна педагогика, подготовка и усъвършенстване на учителите в областта на интеркултурното възпитание – основни задачи на интеркултурното възпитание, интеркултурно възпитание в рамките на училищната институция, форми, пространства, методи, средства за осъществяване, изучаване на „майчин език“ в училище, взаимодействие между семейството и училището.

Ограничения на интеркултурното възпитание са: негативното отношение и погрешните подходи към идеята за интеркултурното възпитание; „стоенето“ в крайностите на отношението национално – малцинствено; негативното влияние на средствата за масова комуникация; предразсъдъците като пречка и др.

Съвременният свят е мултикултурен и намаляването на ефектите от противопоставянето и осъзнаването на различията в интернационален и интеркултурен план има огромно значение. В съвременното образование интернационалните тенденции вземат връх над тенденциите за сепаратизъм и културно разделение.

Първата фаза е на формиране на проблематиката и критичен подход към съществуващата практика. Изразява се в открояване на националните и етнически различия.

Втората фаза (70-те години) се характеризира с приемане на тезата за равенство на различните култури и особено на езиците и интеграцията им в училищната практика.

Третата фаза (80-те години) е постепенен преход към интеркултурно образование и интеркултурна педагогика. От педагогика на интеграцията, тя постепенно става педагогика на взаимодействието. Става преход от общи постановки към конкретно приложение на тази теория.

В следващият етап (90-те години) интеркултурното образование се свързва с концепцията за «мондиализация на културата», като противопоставяне на практиката за доминиране на една култура над друга.

1.3. Предпоставки за интеркултурно образование. Социалната реалност. Почти всички страни са културно плуралистични, социално, езиково, религиозно и расово стратифицирани.

----- www.eufunds.bg -----

*Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда - среда за активно социално приобщаване!“,
Договор No BG05M2OP001-3.017-0009-C01/14.12.2020г., финансиран от Оперативна програма „Наука и
образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските
структурни и инвестиционни фондове.*

Въпреки плурализма на обществото, болшинството хора живеят в относително изолирани анклави, далечно от други, които са расово, социално и културно различни. Всичко това се отразява и на училището. В него процъфтява неофициалното неравенство, проявяващо се в расизъм, етноцентризъм, предразсъдъци, фаворитизъм, дискриминация, културна хегемония. Доминират мнозинствените културни стандарти. Неспазването им се разглежда като отклонение от правилната линия. Интеркултурното образование е потенциално средство за коригиране на тези несправедливости.

1.4. Определения на интеркултурното образование. Може да дадем следното определение: образователен процес, в който участниците, представители на разнообразни етнически, расови, религиозни и социални групи и съобразно със своите институционални роли, традиции и интереси, работят кооперативно, в дух на взаимозависимост и взаимно уважение, необходими за обединението на страната и света. Интеркултурализмът в образованието предполага действия на всички нива - обучение, администрация, управление, планиране, оценка, училищен климат. По такъв начин, всеки въввлечен трябва да играе активна роля в осъществяването на мултикултурното образование.

Интеркултурното образование е свързано със съвкупност от знания, умения и компетентности и води до истинска промяна на начина на мислене, до един дух на отхвърляне на конфронтацията с другите култури за създаване на нагласи за реципрочност и коопериране. Интеркултурното образование е свързано с усвояване на социални умения: за изслушване; за комуникиране; за работа в група; за емпатия. Крайната цел в това отношение е потенциална социална компетентност.

Интеркултурализмът в образованието предполага разнообразие по отношение на съдържание, структури и методи, затова е за предпочитане конкретните педагози да развият свои собствени концепции в пределите на общите граници, съответстващи на конкретни потребности, отколкото да се налага някаква универсална структура.

Интеркултурното образование не е само лозунг и теория, а ежедневна работа. То се изразява най-вече в образование в различност и постигане на съзнание за собствената идентичност. Характерна особеност е, че формирането на учениците става едновременно с формирането на учителя.

Интеркултурното образование има исторически измерения. То е необходимо за разбиране на миналото: идентичността (личностна, културна, социална); историята и културата на другите; еволюцията на мотивите им. То е необходимо и за посрещане предизвикателствата на настоящето: ксенофобия, фундаментализъм, насилие. То е основата на живота в бъдеще: мирно съжителство; солидарност; уважение на другите хора.

1.5. Аспекти на интеркултурното образование. Обикновено се посочват четири аспекта:

1. Образование на малцинствата. Има за цел интеграцията им в обществото и взаимното опознаване и обогатяване с мнозинството. (много видове малцинства)
2. Образование на чужденци и имигранти. То е предназначено за чужденци, които имат желание

----- www.eufunds.bg -----

Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда - среда за активно социално приобщаване!“, Договор No BG05M2OP001-3.017-0009-C01/14.12.2020г., финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.

да усвояват културата и езика на мнозинството. За чужденци, които учат в училище комплекс от предмети. Свързано е със защита на културата на техния етнос. (Засега няма първостепенно значение у нас.)

3. Подготовка на хората за интегриране в други култури (емиграция), като дуалистичната идентификация се разглежда като едно позитивно качество на личността. Основно се свързва с изучаването на чужди езици и култури.

4. Интеркултурното образование е и интергенерационно и интер-нишово, тъй като различните генерации в обществото практически са производни на различни култури и живеят в различни културни ниши. (Нещо повече, в днешното общество на „демасовизация“ дори хора от едно поколение, етнос и т.н. могат да живеят донякъде изолирано в свои мини-културни ниши (металрок-култура, веган-култура и пр.) и да представляват интерес за въздействие от интеркултурното образование.

1.6. Принципи на интеркултурното образование. Интеркултурното образование ще бъде основано на някои общи принципи:

1. Личностен подход – всеки има своя идентичност, изразена чрез бит, обичаи, език и традиции;
2. Всеобхватност - предназначено е за всички деца.
3. Връзка с общото образование – то е необходимо за качествено образование и не може да го замества или изчерпва;
4. Има развиващ характер – процес на прогресивни и продължителни изменения, свързани с развитието на детето;
5. Разнообразие – интеркултурното образование води до сливане на различни култури, внасяне на опит, нови перспективи и цялостен принос.
6. Индивидуализация на опита - мост за създаване на значими връзки между абстрактното знание и фактическия жизнен опит на етнически и културно различни ученици.
7. Динамичност - интеркултурното образование трябва да отразява променящата се природа на културите.
8. Корекционен подход - акцент върху училищните проблеми на културно различните ученици.

2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА СУ “НИКОЛА Й. ВАПЦАРОВ”

2.1. Демографска характеристика. СУ “Никола Й. Вапцаров” се намира в гр. Айтос, община Айтос, на територията на област Бургас. СУ “Никола Й. Вапцаров” е средишно училище за учениците от шест населени места - с. Пещерско, с. Дрянковец, с. Съдиево, с. Малка Поляна, с. Зетьово и с. Лясково. През тази учебна година в училището работят 69 педагогически специалисти. През учебната 2020/2021 в СУ “Никола Й. Вапцаров” се обучават 724 ученици в дневна форма на обучение, 15 ученици на индивидуална форма на обучение и 1 ученик на комбинирана форма,

----- www.eufunds.bg -----

Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда - среда за активно социално приобщаване!“, Договор No BG05M2OP001-3.017-0009-C01/14.12.2020г., финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.

разпределени в 32 паралелки, от които в начален етап 10, в прогимназиален – 9, в първи гимназиален – 9 и в XI и XII клас - 4. В целодневна форма на обучение са обхванати 270 ученици от първи до седми клас.

СУ “Никола Й. Вапцаров” е единственото иновативно училище в гр. Айтос. През последните години училището е привлекателно и предпочитано за седмокласниците от цялата община и към настоящия момент в него се обучават ученици от всички населени места в общината, както и такива от съседната община. За тези ученици училището предлага обучение в профилирани паралелки - “Чужди езици”, “Софтуерни и хардуерни науки”, “Природни науки” и професионални паралелки - “Компютърна графика” и “Сътрудник в малък и среден бизнес”.

Всички паралелки са мултикултурни. Учениците са от български етнос – 40 %, турски етнос – 50 % и ромски етнос – 10%. Този факт поставя въпросите за разбирането на културната идентичност, зачитането на другостта, проявите на толерантност.

2.2. Материална и учебно-техническа база

СУ “Никола Й. Вапцаров” разполага с добра база за общообразователна, профилирана и професионална подготовка. Помещава се в просторна четириетажна сграда с 32 класни стаи, три компютърни кабинета, актова зала, столова. Всяка стая разполага с мултимедия. В 3 от кабинетите има интерактивни бели дъски. В училището предстои изграждането на модерен център по природни науки, изследвания и иновации по Национална програма „Изграждане на училищна STEM среда”. СУ “Никола Й. Вапцаров” има обширен двор със спортни площадки и физкултурен салон. Осигурен е и свободен достъп до Интернет чрез Wi fi мрежа и видеонаблюдение в сградата и двора.

2.3. Мисия

Мисията на СУ “Никола Й. Вапцаров” е да предостави висококачествено образование, независимо от социално-икономическия, етнически и религиозен произход на учениците; осигуряване на сигурна, безопасна, позитивна, толерантна, атрактивна и практически насочена образователна среда; формиране на инициативни и адаптивни личности, притежаващи нужните компетентности в динамичните условия на 21-ви век, постигащи устойчиво професионално развитие и себerealизация.

2.4. Визия

Превръщане на СУ “Никола Й. Вапцаров” в модел на съвременно училище, предпочитан избор за обучение, даващо възможност за придобиване на ключови и професионални компетенции, осигуряващо равен достъп до качествено образование и приобщаване на всеки ученик.

3. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА РАБОТА В МУЛТИКУЛТУРНА СРЕДА:

3.1. Обща цел на програмата:

Интеркултурното образование е свързано със съвкупност от знания, умения и компетентности и води до истинска промяна на начина на мислене, до един дух на отхвърляне на конфронтацията с

----- www.eufunds.bg -----

Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда - среда за активно социално приобщаване!“, Договор No BG05M2OP001-3.017-0009-C01/14.12.2020г., финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.

другите култури, за създаване на нагласи за реципрочност и коопериране. Интеркултурното образование е свързано с усвояване на социални умения: за изслушване; за комуникиране; за работа в група; за емпатия. Крайната цел в това отношение е придобита социална компетентност и изграждане на общност, построена на принципите на взаимното опознаване на всички култури при запазване спецификата на всяка една от тях.

3.2. Специфични цели на програмата:

1. Развитие на етническа и културна грамотност у учениците. Развитие на личностна готовност за социални реформи. Формиране на усета за противопоставяне на всяка форма на дискриминация, коригиране на предразсъдъци (ценности и нагласи).
2. Постигане на образователна, икономическа, социална и политическа справедливост. Трансформиране на властните отношения и реализиране на равенство. Намалване остротата на социалните конфликти в образователното пространство. Подобряване на социалността - приемане на другите след опознаване и приемане на себе си, постигане на съгласие със себе си и с другите, повишаване на толерантността в училището и в квартала.
3. Подобряване качеството на работа в училището чрез: чрез **включването на педагогическите специалисти в квалификационни форми за работа в мултикултурна образователна среда**, предоставяне на дидактически материали, мотивация, демонстрация и обучение в ефективни образователни практики. Формиране на адекватни стратегии на преподаване. Развитие на етно-културна рефлексия на учителите към децата от различни общности.
4. Идентификация, измерване и анализиране постижения, типове поведение, интеракцията „учител-ученик“ при децата от различните етноси и определяне на различията - както структурни, така и психологически, които въздействат неблагоприятно върху училищната успеваемост (специфичните затруднения).
5. Подготвяне, приобщаване на учениците към и за живот в мултикултурно, плурикултурно общество. Формиране на чувствителност към и умения за осъществяване на солидарност в едно мултикултурно общество; По-добро опознаване на културите, социалните класи, реда, училищната дисциплина, образователните цели. Разпознаване и преодоляване на стереотипите, повърхностните впечатления, предразсъдъците, еднозначните гледни точки; придобиване на знания и умения за съществуване в сътрудничество, емпатия и солидарност. Постигане на интеркултурна социална компетентност. Натрупване на практически опит за общуване в интеркултурна среда, поддръжка и заздравяване на основни социални умения (главно свързани с езика).
6. Осъзнаване на стойността и приноса на различните култури чрез отчитането на тяхното богатство, взаимодействие, развитие.
7. Осъществяване на конструктивни взаимодействия между училището и семейната общност - разработване и реализиране на дейности за участие на семейството в интеркултурното образование.

----- www.eufunds.bg -----

Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда - среда за активно социално приобщаване!“, Договор No BG05M2OP001-3.017-0009-C01/14.12.2020г., финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.

4. ЦЕЛЕВИ ГРУПИ

Основна целева група са **учениците** от СУ “Никола Й. Вапцаров” /от български, турски и ромски етнос/ с акцент върху:

- ученици от социално слаби семейства.
- ученици с един родител,
- ученици от уязвими групи
- ученици в риск

Друга целева група са **родителите** (на децата от етническите малцинства и на българските деца), с участието на които ще бъдат реализирани дейности за спечелване на тяхната подкрепа за работа в мултикултурна среда.

Трета целева група са **учителите**, които ще бъдат обучени на мултикултурни умения.

5. ДЕЙНОСТИ

1. Включването на педагогическите специалисти в квалификационни форми за работа в мултикултурна образователна среда.
2. Честване на Национални празници, 24 май, и Международни празници – Международния ден на жената - 8 март, Международен ден на Земята, международен ден на културното многообразие, Международен ден на детето.
3. Организиране на цикъл от тържества по повод календарни и други празници като: Коледа, Гергьовден, Великден, Рамазан Байрам и Курбан Байрам, Денят на толерантността 16 ноември и т.н.: добре е в тях да участват както ученици, така и родители.
4. Насърчаване на учениците да ценят собственото си и чуждото културно наследство и принос към културата и цивилизацията да ценят многообразието, да придобиват по съществени познания за ценностите, историята, начина живот на местните малцинства и др.
5. Дейности за психолого-педагогическо и социално-комуникативно приобщаване на родители от етнически малцинства към образователната среда и за създаване на мотивация у тях за образованието на техните деца.
6. Подкрепа на разнообразни съвместни изяви на деца от различни етнически общности за съхраняване и развитие на общите и специфични традиции по региони.
7. Осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие
8. Осигуряване на необходимите специалисти за изпълнение на програмата.
9. Сътрудничество и взаимодействие с други институции.

6. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ РЕАЛИЗАЦИЯТА НА ПРОГРАМАТА:

6.1. Законосъобразност – съответствие на целите и на предлаганите дейности на законите и подзаконовите нормативни актове;

----- www.eufunds.bg -----

*Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда - среда за активно социално приобщаване!“
Договор No BG05M2OP001-3.017-0009-C01/14.12.2020г., финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.*

- 6.2. Кохерентност – осигуряване на координираност и взаимна обвързаност на предлаганите политики и дейности при сътрудничество на всички заинтересовани страни;
- 6.3. Партньорство – активно и координирано участие на институциите за образование и обучение, другите държавни институции и гражданското общество, на учителите и родителите в реализацията на политика за образователната интеграция на деца и ученици от етническите малцинства;
- 6.4. Прозрачност и популяризиране на дейностите и резултатите – значимостта на проблема предполага висока степен на информираност на обществото;
- 6.5. Приемственост – осигуряване на непрекъснато действие на програмата, независимо от управленски или други социални промени и гарантиране на постоянство в усилията и политиките за изпълнение на стратегическите цели
- 6.6. Устойчивост на резултатите – осигуряване на трайно и дългосрочно въздействие на постигнатите резултати

7. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

- 7.1. Участие на всички заинтересовани страни в процеса на формиране на мултикултурна среда.
- 7.2. Успешно интегрирани деца и ученици в мултикултурна образователна среда.
- 7.3. Придобити знания, умения и компетентности за работа в мултикултурна образователна среда на педагогически специалисти.
- 7.4. Осъществено конструктивно взаимодействие между училището и семейната общност - приобщаване на родителите към образователния процес и подкрепа за по ефективното сътрудничество с педагогическите специалисти.
- 7.5. Осъществена квалификация на педагогически специалисти за работа в мултикултурна образователна среда.
- 7.6. Подобрена социабилност, повишена толерантност в училището и в местната общност.
- 7.7. Формиран усет у учениците за противопоставяне на всяка форма на дискриминация, коригирани предразсъдъци (ценности и нагласи).

----- www.eufunds.bg -----

Проект „Позитивна мултикултурна образователна среда - среда за активно социално приобщаване!“, Договор No BG05M2OP001-3.017-0009-C01/14.12.2020г., финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.